

Konferencja naukowa „*Jesteśmy wszędzie i nigdzie*”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy*

Janusz Pasterski
Uniwersytet Rzeszowski

Scientific conferenc „*Jesteśmy wszędzie i nigdzie*”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy* („*We are everywhere and nowhere*”. *Literary, trnaslating, critical and scientific output of Andrzej Busza*)

Abstract: This outline is a report from the Polish Scientific Conference „*Jesteśmy wszędzie i nigdzie*”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy* („*We are everywhene and nowhere*”. *Literary, trnaslating, critical and scientific output of Andrzej Busza*) which took place in Rzeszow on 3-4 November 2016. The aim of the conference was reflection on the literary but also translating, critical and scientific output of Andrzej Busza, an emigrant Polish poet connected with the London group “Continents”, a retired English professor at the University of British Columbia in Vancouver, an expert in the output of Joseph Conrad, residing for many years in Canada. Among the topics discussed by the researchers there were, among others, issues of literary tradition, individual poetic style, problems and autobiography.

Key words: conference, emigration, Andrzej Busza, reception

Słowa kluczowe: konferencja, emigracja, Andrzej Busza, recepcja

W dniach 3–4 listopada 2016 roku na Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „*Jesteśmy wszędzie i nigdzie*”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy*, zorganizowana przez Zakład Literatury Polskiej XX Wieku Instytutu Filologii Polskiej UR przy współpracy Zakładu Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Stowarzyszenia Literacko-Artystycznego „Fraza”.

Celem konferencji była potrzeba nadrobienia zaległości historycznoliterackiej w postaci refleksji nad wieloma aspektami twórczości literackiej, ale także translatorskiej, krytycznoliterackiej i naukowej Andrzeja Buszy, emigracyjnego poety polskiego, związanego z londyńską grupą „Kontynen-

tów”, emerytowanego profesora anglistyki University of British Columbia w Vancouver, znawcy twórczości Josepha Conrada, zamieszkałego od wielu lat w Kanadzie. Warto zaznaczyć, że spotkania specjalistów od literatury emigracyjnej mają na Uniwersytecie Rzeszowskim długą tradycję, a w ostatnich kilku latach odbyły się m.in. konferencje poświęcone twórczości Jana Darowskiego, Zygmunta Ławrynowicza, Kazimierza Brauna czy Anny Frajlich. Dodatkowo Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza” wydaje utwory polskich pisarzy emigracyjnych (np. zbiór wierszy Adama Czerniawskiego *Sąd ostateczny. Wiersze wybrane*, tom Floriana Śmiei *Dotykanie świata. Wiersze wybrane* czy *Dzieła Jana Darowskiego* pod redakcją Jana Wolskiego, t. 1–3).

Andrzej Busza – poeta, prozaik, tłumacz, krytyk, historyk literatury angielskiej, conradysta – wciąż pozostaje w Polsce twórcą mało znanym, który niemal całe swoje życie spędził poza ojczyzną. Urodzony 17 listopada 1938 roku w Krakowie, opuścił Polskę na rękach rodziców po agresji sowieckiej 17 września 1939. Czas wojny spędził na Bliskim Wschodzie, a w latach 1947–1965 przebywał w Anglii, gdzie ukończył filologię angielską na University College w Londynie. W latach 1958–1962 był członkiem zespołu redakcyjnego londyńskich pism literackich „Merkuriusz Polski – Życie Akademickie”, „Kontynenty – Nowy Merkuriusz” i „Kontynenty” oraz grupy poetyckiej skupionej wokół tego środowiska. W roku 1965 osiedlił się w Kanadzie i został wykładowcą, a później profesorem literatury angielskiej na University of British Columbia w Vancouver. Jest laureatem Nagrody Fundacji im. Kościelskich (1962), Fundacji im. Władysława i Nelli Turzańskich (2005) oraz Stowarzyszenia Pisarzy Polskich za Granicą (2013). Obecnie jest twórcą dwujęzycznym – pisze w języku angielskim i polskim. Opublikował 8 tomów poezji: *Znaki wodne* (Paryż 1969), *Astrologer in the Underground / Astrolog w metrze* (tłum. M. Bullcock i J. Boraks, Athens, Ohio 1971), *Glosy i refrakcje* (Berlin–Toronto 2001), *Obrazy z życia Laquedema / Scenes from the Life of Laquedem* (tłum. B. Czaykowski, Berlin–Toronto 2003), *Kohelet* (Toronto–Rzeszów 2008), *Pelnia i przesilenie / Full Moon and Summer Solstice* (współautor i tłum. B. Czaykowski, Toronto–Rzeszów 2008), *Niepewność* (tłum. B. Tarnowska i R. Sabo, Toronto 2013) oraz *Atol. Wiersze wybrane* (Toronto–Rzeszów 2016). Ponadto swoje wiersze drukował w czasopismach polskich, m.in.: „Akcent”, „Fraza”, „Kultura”, „Nowy Prąd”, „Odra”, „Oficyna Poetów”, „Poezja”, „Tygodnik Powszechny”, „Wiadomości”, „Więź”, „Współczesność”, zagranicznych (m.in. „Albion Broadsheet Four”, „Cahiers de l’Est. Revue Trimestrielle”, „Contemporary Literature in Translation”, „Expression”, „The Malahat Review”, „New Orleans Review”, „O” Publication of the Arts, „Prism International”, „Queens Slavic Papers”), a także w antologiach (m.in. *Ryby na piasku. Antologia wierszy poetów „londyńskich”*, red. A. Czerniawski, Londyn 1965; *Opisanie z pamięci. Antologia poetycka londyńskiej grupy Kontynentów*, red. A. Lam, Warszawa 1965; *Neue Polnische Lyrik*, red.

K. Dedecius, Darmstadt 1965; *Contemporary Poetry of British Columbia*, red. J. M. Yates, Vancouver 1970), *Volvox. Poetry from the Unofficial Languages of Canada in English Translation*, red. J. M. Yates i in., 1971), *Seven Polish-Canadian Poets. An Anthology*, red. W. Iwaniuk i F. Śmieja, Toronto 1984), *Antologia poezji polskiej na obczyźnie 1939–1999*, red. B. Czaykowski, Warszawa 2002). Jest również krytykiem literackim, a także autorem opowiadań publikowanych na łamach „Kontynentów – Nowego Merkuriusza” i „Frazy”. Wspólnie z Bogdanem Czaykowskim przełożył na angielski wiersze Mirona Białoszewskiego (*Revolution of Things*, Washington DC 1974), poematy Białoszewskiego, Iwaszkiewicza, Jastruna, Miłosza i Wierzyńskiego (*Gathering Time. Five Modern Polish Elegies*, Mission, BC 1983) oraz utwory wielu innych polskich poetów współczesnych („Modern Poetry in Translation” 1975, nr 23/24). Jego zainteresowania naukowe oscylują wokół twórczości Josepha Conrada – jest autorem wielu prac poświęconych temu pisarzowi, zamieszczonych w periodykach i monografiach polskich i zagranicznych, a także redaktorem wydań krytycznych jego dzieł. Dotychczasowa recepcja twórczości Andrzeja Buszy pozostaje bardzo skromna, na co wpływ miały małe nakłady tomików (wydawanych głównie w Kanadzie), brak pełnego wyboru wierszy (oraz prozy i prac naukowych) w Polsce, a także postrzeganie jego utworów głównie poprzez pryzmat pokoleniowy i grupowy całego kręgu twórców londyńskich „Kontynentów”.

W konferencji „Jesteśmy wszędzie i nigdzie”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy* wzięło udział 24 badacze, reprezentujących uczelnie krajowe (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) oraz zagraniczne (Université de Lille 3, Francja). Obradom przysłuchiwali się także nauczyciele akademicy i studenci filologii polskiej i dziennikarstwa.

Dwudniową konferencję otworzył Prorektor ds. Infrastruktury i Współpracy z Gospodarką Uniwersytetu Rzeszowskiego dr hab. prof. UR Józef Cebulski, a uczestników przywitani również Dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. prof. UR Zenon Ożóg oraz Dyrektor Instytutu Filologii Polskiej dr hab. Agnieszka Myszka. Pierwsze wystąpienie należało do gościa honorowego sesji. Andrzej Busza nakreślił w nim główne etapy swojego poetyckiego rozwoju i wskazał twórców, którzy wywarli na niego największy wpływ (Bogdan Czaykowski, Zbigniew Herbert i Tymoteusz Karpowicz).

W dalszej kolejności głos zabrali literaturoznawcy, których referaty i dyskusje koncentrowały się wokół zagadnień przeglądowych (Jacek Gutorow, *Kłopot z istnieniem. Czytając wiersze Andrzeja Buszy*; Joanna Skolik, *Conrad Andrzeja Buszy*; Magdalena Rabizo-Birek, *Proza Andrzeja Buszy*), problemów tradycji literackiej i genologii (Aleksander Fiut, *Po śladach Czesława Miłosza*; Bożena Szalasta-Rogowska, „Przybyliśmy z Bogdanem na ten brzeg / szlakiem szalbierzy drwali i lemingów” – o dialogu poetyckim Andrzeja Buszy

i Bogdana Czaykowskiego; Justyna Zych, *Odwolania do literatury i kultury francuskiej w poezji Andrzeja Buszy*; Zenon Ożóg, *O gatunkach w poezji Andrzeja Buszy*), motywów tematycznych (Brigitte Gautier, „Znaki wodne”: *astrologia i przemiana w poezji Andrzeja Buszy*; Marian Kisiel, „Karty”. *O jednym wierszu Andrzeja Buszy*; Janusz Pasterski, *Kot Schrödingera, czyli świat nauk ścisłych w poezji Andrzeja Buszy*) i cech poetyki indywidualnej (Justyna Budzik, *Obraz i obrazowanie w poezji Andrzeja Buszy*).

Na zakończenie pierwszego dnia obrad uczestnicy konferencji wzięli udział w wieczorze autorskim Andrzeja Buszy, który odbył się w sali obradowo-wystawowej rzeszowskiego Domu Polonii – miejscu szczególnym, bo łączącym Polaków z kraju i z całego świata. Bohater konferencji przeczytał poemat *Kohelet* oraz cykl wierszy *Obrazy z życia Laquedema*. Z kolei najnowsze utwory Buszy zaprezentował ich tłumacz na język polski, Jacek Gutorow. O swoich ulubionych wierszach poety mówił też Marian Kisiel. Podczas tego spotkania przedstawiony został też po raz pierwszy najnowszy zbiór wierszy Andrzeja Buszy pt. *Atol. Wiersze wybrane*, wydany przez Polski Fundusz Wydawniczy w Kanadzie i Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”. Długo oczekiwany *Atol* jest pierwszą tak obszerną prezentacją wierszy Andrzeja Buszy, obejmującą również utwory najnowsze, dotąd niepublikowane.

W drugim dniu konferencji badacze podjęli kolejne tematy, które ogniskowały się tym razem na zagadnieniu autobiografizmu (Jolanta Pasterska, *Miejsca autobiograficzne Andrzeja Buszy*), źródeł wyobraźni twórczej (Ewa Bartos, „*Mikrokosmologia*”. *O poetyckiej wyobraźni Andrzeja Buszy*), sensualizmu poetyckiego (Jan Wolski, *Kolory w poezji Andrzeja Buszy*) i katastrofizmu (Stanisław Dłuski, *Andrzeja Buszy „podróż do kresu nocy”*). Referenci prezentowali także własne ujęcia interpretacyjne poszczególnych utworów poety i prozaika (Agnieszka Nęcka, *(Nie)odwracalnie pusty los? O „Święcie szpitalnym” Andrzeja Buszy*; Justyna Fruzińska, *Starożytni akademicy, czyli „Trzej mędrcy” Andrzeja Buszy*; Joanna Kisiel, *O wierszu „Hagia Sophia” Andrzeja Buszy*; Katarzyna Niesporek, *Halda w Aberfan. O wierszu „Mała Apokalipsa” Andrzeja Buszy*; Alicja Jakubowska-Ożóg, *Słowa, które bolą – Andrzej Busza „Elegia dla Wili”*; Grażyna Maroszczyk, *O pisaniu wierszy z ironicznym uśmiechem [„O groźbie wszechpolucji atramentem” i „Niedziela w supermarkecie”]*; Wiesław Setlak, *Poemat „Kohelet” Andrzeja Buszy jako projekt kulturowy. Głos spoza katedry*).

Konferencja „*Jesteśmy wszędzie i nigdzie*”. *Twórczość literacka, translatorska, krytycznoliteracka i naukowa Andrzeja Buszy* w pełni potwierdziła zarówno wysoką ocenę twórczości Andrzeja Buszy, jak i potrzebę kontynuowania badań nad literaturą emigracyjną. Pisarstwo autora *Atolu*, nacechowane oddziaływaniem różnych kultur, języków i tradycji literackich, jest bowiem zjawiskiem oryginalnym i z pewnością zasługującym na dokładniejsze przybliżenie polskim czytelnikom oraz na wzmożoną uwagę literaturoznawców.